

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir

01.07.2021

Dünya Anayasalarında LGBTİ+’lar

Etkinlik Raporu

PINAR DİKMEN

Giriş

Kaos GL'nin Avrupa Birliği desteği ile hayata geçirdiği Eşit Haklar İçin Savunuculuğu Güçlendirme Projesi kapsamında hukuk alanında gerçekleştirdiği Dünya Anayasalarında LGBTİ+'lar etkinliğinin konuğu Pınar Dikmen oldu.

Dikmen, etkinlik kapsamında dünya anayasalarını değerlendirdi.

Dikmen'in aktardıklarından öne çıkanlar şu şekildeydi:

Güney Afrika Cumhuriyeti, Fiji, Malta, Portekiz, İsveç, Ekvador ve Bolivya'da LGBTİ+'ların hakları anayasal bir korunma içerisindeyken İngiltere ve Yeni Zelanda'da ise anayasal düzeydeki metinlerle korunmaktadır. İlk olarak 1996 tarihli Güney Afrika Anayasası'nın 9. maddesinde LGBTİ+'lar "cinsel yönelim" kavramıyla ayrımcılık yasağı maddesinde korunma altına alınmıştır. Daha sonra 2000'li yıllarında ortalarında Portekiz Anayasası ve İsveç Anayasası da ilgili hükme "cinsel yönelim" kavramını eklemiştir. Bu durumun yanı sıra Ekvador Anayasası'nda ve Fiji Anayasası'nda ise "cinsel yönelim" kavramının yanı sıra "cinsel kimlik" kavramı da bulunmaktadır.

Portekiz Anayasa Mahkemesi Evlilik Kararları

Portekiz Anayasası ayrımcılık yasağı maddesinde “cinsel yönelim” ibaresi bulunmasına ve evlilik hakkına ilişkin maddede bir cinsel yönelim belirtmemesine rağmen başvuru sonrası 2009 yılında mahkeme, aynı cinsiyetten bireylerine evliliğine ilişkin bir gereklilik yüklenmediğine ve 2010 yılında ise aynı cinsiyetten bireylerin evliliğinin yasaklanmadığına ilişkin hükümde bulunmuştur. Başka bir tabirle nötr bir yargıda bulunmuştur. Bu hükmün ardından yasama organına bir çağrıda bulunmuş ve bu çağrısı karşılık bularak evlilik maddesi yeniden düzenlenmiştir.

Ekvador Anayasa Mahkemesi

Ekvador Anayasası’nda hem cinsel yönelim hem de cinsel kimlik üzerinden ayrımcılık yasaktır. Bu ifade diğer maddelere de serpiştirilmiş durumdadır. Örneğin Ekvadorlular ilgili maddeye göre cinsel yönelim ve kimliğe saygı duyup bunları tanımakla yükümlüdür. Öte yandan medeni kanun LGBTİ+’ların birlikteliğini tanısa da yararlanılan haklar evlilik ve medeni birliktelik arasında aynı değildir. Bu durum ise Ekvador Anayasası’na aykırıdır.

Portekiz Anayasası ayrımcılık yasağı maddesinde “cinsel yönelim” ibaresi bulunmasına ve evlilik hakkına ilişkin maddede bir cinsel yönelim belirtmemesine rağmen başvuru sonrası 2009 yılında mahkeme, aynı cinsiyetten bireylerine evliliğine ilişkin bir gereklilik yüklenmediğine ve 2010 yılında ise aynı cinsiyetten bireylerin evliliğinin yasaklanmadığına ilişkin hükümde bulunmuştur. Başka bir tabirle nötr bir yargıda bulunmuştur. Bu hükmün ardından yasama organına bir çağrıda bulunmuş ve bu çağrısı karşılık bularak evlilik maddesi yeniden düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi evlilik maddesine sıkı sıkıya bağlı kalınmasını biçimsel boyuta yani yalnızca asli kurucu iktidar tarafından çıkarılan belgeye indirgemek olacağını ve bu durumun Ekvador Anayasası’nın maddi boyutunu gölgede bırakacağını kararlaştırmıştır. Gelecek neslin korunması argümanı üzerinden evlilik yani matrimonia kelimesinin kökenine kadar inilmiş ve kelime kökeninin anne kelimesinden geldiği söylenerek evliliğe otantik ve indirgemeci bir yorumda bulunulmuştur. Buna karşılık Ekvador Anayasa Mahkemesi esprili bir dille yanıt vermiş örneğin Kurbağa anlamına gelen Ambato şehrine de bu kadar otantik ve indirgemeci yaklaşamayacağını belirtmiştir. Mahkeme bu argümanla birlikte nüfus sorunu argümanı üzerinden de evliliğin yalnızca nüfusla ilgili olmadığını belirterek nüfus sorunu argümanını da çürütmüştür.

Katolik Kilisesi yaşamın devamı, tanrının emri, ahlaki yıkım argümanları getirmiştir. Mahkeme ise bu argümanlara karşı argümanlarla yaklaşmış ve kişinin özerklik ilkesini, laiklik ilkesini öne sürmüştür. Mahkeme argümanında en büyük koz olarak yerli diline özgü olan Sumak kawsay yani iyi yaşam ilkesini örnek gösteriyor ve birlikte yaşayabilmenin esas sebebinin çeşitlilik olduğunu söylüyor.

Tüm bu argümanlar çerçevesinde medeni kanunun ilgili maddesini anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle iptal ediyor ve yasama organına ve iktidara çağrıda bulunuyor. Bu durum cinsel yönelim, cinsel kimlik gibi kavramları kullanmadan da anayasadaki diğer maddelerle kapsayıcı kararlar verilebileceğine dikkat çekiyor.

**Bu etkinlik, Avrupa Birliği'nin desteklediği Eşit Haklar için Savunuculuğu Güçlendirme Projesi kapsamında yapılmaktadır. Bu durum, etkinlik içeriğinin ve etkinlikte konuşulanların AB'nin resmi görüşünü yansıttığı anlamına gelmemektedir.*